

КЕНТОН ФЕМИНИСТИЧКИХ ТЕОРИЈА

(Владислав Ђорђевић: *Занемаривање биологије у друштвеним наукама*, ЦКС Београд, 2017)

Трећа књига Владислава Ђорђевића *Занемаривање биологије у друштвеним наукама* са поднасловом смерницом „Критика феминистичког култур-детерминизма“ могла би се одредити као кентон феминистичких теорија, крпарија различитих мушких и женских научних фокусирања. Она резултују час социолошким, час антрополошким, час књижевним оптикумом теме са заједничким именитељем утемељеним у култури, у психолошком треперавом светлу. Студија се састоји од шест поглавља, поговора, импозантне библиографије на српском и енглеском језику, као и белешке о аутору, биографије која често представља и потрагу за послом у самопредстављајућим идентитетима интересовања са страственом истраживачком опсервацијом.

У критици феминистичког култур-детерминизма смењују се аргументација и иронијски призив као плес тачки гледишта, као мушки став и женско знање док се феминизовано не маскулинује у предимензионирану преданост. С обзиром на то да овај текст настаје у доба колоквијалне короне, односно научне непознанице вируса ковид 19, невидљивог чудовишта у облику круга са пипцима, биологија-вирусологија се као ноћ спустила у наше животе, а планетарни леталитет постао свакодневица. Средњовековна Камијева куга, можда ће запрепастити, још увек се јавља у неким деловима света са лекарима кљуновима, епидемиолошки скафандери с визирима и маскама данас као одбрана и заштита од свеprisутности вируса који надмашује здрав разум, те постаје коморбидитет везујући се за већ неку излечиву телесну фалинку, болест чинећи је опасном по живот. Микроскопски свет се увлачи у све поре и оправдава хипохондрију, те парадоксално доноси додатну хипотетичку хигијену у друштвене науке, а изолацију као *modus vivendi* просвећености. Тако биолошко-медицинска одредница постаје и психосоматска категорија.

Прво поглавље се бави људским идентитетима у контексту научних новотарија које су дате у оригиналним откривалачким синтагамама или терминима. Заиста, хајтизам (*hightism*), дискриминација на основу висине, камен је спотицања за брачну пожељност, али на то би Наполеон одмахнуо руком, а ниски а велики Чарли Чаплин који је у осмој деценији постао отац подсмехнуо би се. О психичком јединству човечанства проговарају еволуциони психолози. По доктрини амбијентализма људски идентитети зависе од окружења, односно социјалне средине која неограничено уобличава људску природу. Социјални антрополози уочавају да се људска бића разликују од друштва до друштва, али аутор ће подвући да је човечанство у суштини биолошки и психички исто. Пол као најважнији идентитет детерминише наше понашање и размишљање. У

присвојној заменици „наше“ видимо унисексно или универзално биће које има и мушка и женска својства, али природно различите функције.

Американизована научна терминологија уводи и значење еџизма (*ageism*) као старосне дискриминације. Друго поглавље је посвећено култур-детерминизму који пренаглашава утицај друштвених чинилаца. Културни релативизам је противречни синоним за културни детерминизам. По тој доктрини људски ум је толико флексибилан да култура може да елиминира биолошке корене људског понашања, односно да је она та која води нашу природу. Феминизам пак у својим почецима заснован је на идеји да су мушкарац и жена по природи истоветни осим анатомских разлика до нових учења о дубоким разликама. Захваљујући Френсис Кендал Лоу биолошки детерминизам је премостио прву и последњу „главу“ феминизма. Став биолошког детерминизма своди се на идеју да су сви утицаји на људско понашање, били средински или наследни, биолошки посредовани што је била јеретичка доктрина у двадесетовековним департаментима за друштвене науке, јер је генски детерминизам превагнуо. Родни егалитаризам се пропагира као премиса политичке коректности. Савремени феминизам инсистира на моћи одлучивања и управљања у равни са маскулином доминацијом и изнад предодређено женске доминације. Женино веће родитељско улагање због „биовласти сексуалности“ с правом бирања примећује др Јово Тошевски. А полно мушка и анимално мужјачка улога у репродуктивној фази мора да докаже генетску доминацију борбом или подвигом. Тада добија алфа статус као и борба за друштвене позиције која има исти, али суптилнији мотив. Владислав Ђорђевић критикује интринзични медицински „вулвокриптизам“ професора Тошевског.

Треће поглавље разрађује академски феминизам у текстовима из зборника и библиотечких одредница, те се бави статистиком западних књижара. Женске студије су „еволуирале“ и промениле назив у родне студије (*gender studies*) и представљају најјаснији вид академског феминизма. Од жртвеног до феминизма истицања моћи читав је спектар психолошких узрока и последичних дисциплина, што би стари педагози рекли „добро загрејаних столица“: антропологија (жене), етнологија урбоцентричних народних обичаја, историја жене која датира из седамдесетих година XX века, односно социјална историја која има за циљ да истакне историјску улогу владарки, психологија научна и популарна под утицајем психоанализе релативизујући фројдизам. У педагогији је евидентна феминизација просветне струке и присутна на свим нивоима васпитања и образовања. Социологија даје смернице академском феминизму кроз топосе: патријархата, матријархата, дискриминације и еманципације. Такође, гради вештачки зид између природе и културе, биолошког и социјалног, тела и духа. У политикологији политички феминизам као пракса постиже успехе, али као научна теорија је безначајан. Феминизам који се изборио за правну једнакост зове се либерални, хуманистички и индивидуалистички или класични. У економији феминизам се бави положајем жена на тржишту рада, у филозофији је најмлађи смер академског феминизма. Он је теоретско оправдање за обрачун с патријархалним „фалогоцентризмом“. Филозофске феминисткиње имају часопис *Хипатија*, назван по александријском трагичном мислиоцу Хипатији.

Теологија такође припада световном феминизму који је заогрнут теолошком терминологијом и приступа *Библији* као књижевно-историјском споменику с тенденцијом

ревидирања речника *Светиої йисма* и као идеологија за ослобађање од било каквих стега. То је теологизирање на основу галиматијаса библијских белетристичких цитата, а по аутору оно нема много везе ни с науком ни с теологијом. Мистика се у феминистичким круговима јавила као духовност, односно спиритуални феминизам, а митологија изашла из интелектуалне моде, односно Јунгове реконструкције садржаја свести на основу митова, легенди и снови. Књижевност сведочи о култури једне епохе, духу времена, женском писму које се жали да нема прилике за књижевни рад, бестселерским наративима и херц садржајима који ретко улазе у историју књижевности као неестетска „феминистичка“ писменост, али тржишно веома пожељна као витешки романи пре Сервантеса. Лингвистику феминистичке користе како би критиковале патријархалну културу на „дубински начин“, а психолингвистика жели реконструисати садржај свести на основу језичког изражавања где су мушкарци и жене природно сексисти и дискриминаторне фигуре. Доказано је да жене имају бољу вербалну интелигенцију, брже науче страни језик и доминирају филолошким факултетима. У медицини је феминизација утицала на хуманизацију позива, јер лекарке су стрпљивије него мушке колеге.

Истраживачко поље четвртог поглавља је превласт „друштвологије“ где позитивизам, немачко духовно-научна школа, неокантовци, марксиста и егзистенцијалистички пар Сартр – Симон де Бовоар поричу значај урођене људске природе и натприродних сила у цивилизацији. Поларизација на културне и природне науке, тумачење и разумевање психолошких доживљаја и културних феномена предмет су филозофске „друштвологије“. Раздвајање природе и културе прихваћено је и у социологији. Емил Диркем, оснивач модерне социологије, изнео је мишљење да ниједно објашњење које има биологију у темељу не може да буде адекватно у погледу чињеница. Ум је у основи пасиван, а у њега се сазревањем постепено улива локална култура. Још већи презир према биологији показује и модерна социологија тела – соматизација која се још бори за своје академско место. Оснивачи антропологије заступали су становиште еволуционог натурализма, односно да културом као и материјалним животом владају исти закони природе и стога је подложна научној анализи. Одлазећи на далека острва огромне разлике у понашању људи тумачили би као последицу различитих социјализација. Доминантна метода антрополога постала је метода поређења култура друштава. Увиди Чарлса Дарвина су драгоцени у поједностављеном ставу да друштва која имају видљиву хијерархију, где влада егалитаризам имају биолошке повластице, односно бољи ловци, способнији чланови лакше и чешће имају партнерке. Отац психологије Вилијам Џејмс био је еволуционист, веровао је да човек поседује исто толико ако не и више инстинката него животиња. У XX веку психологија се бавила уобличавањем „безобличног ума“, бихевијористичким казнама и наградама. По *Речнику основних феминистичких појмова* све полне разлике су ствар „социјализације“, „условљавања“, „очекивања“, „искуства“, „учења“, „пропаганде“, „васпитања“ – свега само не биолошких чинилаца. Индигнација жена према порнографији прилагођено је реаговање с обзиром на очекивања васпитања које им је утиснуто културом. Људски мозак је адаптиван и знатно подлеже утицају васпитања. Занемаривање биологије је недопустиво, али чини се да је и занемаривање репродукције такође недопустиво што се не би очекивало

од психоаналитичких истраживања. Тако француски психоаналитичар Игњас Леп у делу *Психоанализа љубави* заступа културни детерминизам тврдећи да се у једном LGBT случају не ради ни о хормонима, ни о генима, него догађају из детињства.

Фројдов културни детерминизам је родитељски детерминизам путем родитељског васпитања. Тумачи Фројда, добитника Гетеове награде за књижевност, замерају му на недостатку компатибилности између људске и анималне сексуалности, али заслужан за научни прогрес због значаја несвесног као независног ентитета, ван биолошких усмерења. У суштини, психоанализа је инкорпорирана у феминизам, а немислећи „цитатолози“ налик су средњовековним преписивачима текстова. Тако се јављају домаћи и страни погрешни ставови о тривијалности биологије, нешто чиме се не баве узвишени умови. Владислав Ђорђевић говори о патријархалности Фројда зато што је био мушкарац са несвесним комплексом мање вредности. Феминистичка психоанализа Дороти Динерстин односи се на немогућност очинства да учествује у родитељству, сем у егзистенцијалном смислу. Адлерова индивидуална психологија такође има став да на појединца пресудно утиче друштво. Интелектуалци XX века превиђали су огроман број научних радова који потврђују постојање биолошких разлика међу половима и њихов утицај на психу. Неинтелектуалци захваљујући својој интуицији и здравом разуму у мањем су искушењу да греше, каже Ђорђевић, а то илуструје чувена мисао Оскара Вајлда : „Образовани су заглупљени образовањем.“

У четвртом поглављу наводе се сви психоаналитичари који су допринели из научне визуре култур-детерминизму, као и опис покрета феминизма и значење феминистичке теорије у оквиру друштвене конвенције. Он има две фазе. У првој је преокупација за правну једнакост жена са мушкарцима, право гласа, право уласка у професионални живот и високошколско образовање, те елиминисање брака. Тада је био повезан са радничким и антиколонијалним покретом (Вирџинија Вулф, Симон де Бовоар, Флора Тристан). Друга фаза започела је средином XX века и повезана је с покретом за расну једнакост, антиратним покретом и групама за подизање свести са слоганом: Лично је политичко и политичко је лично!

Пето поглавље „Култур-детерминизам у српском академском феминизму“ говори о феминистичким публикацијама и насловима са темама „Феминизам и ослобођење жена“, „Жене политичка мањина“, потом опус др Жаране Папић – примером интелектуалне амалгамације социологије и феминизма. Аутор оштро критикује педагошко-феминистички рад аргументујући да су негативно утицале на генерације студената који су стицали погрешан утисак да су култура, односно наука и биологија неповезане. Ђорђевић се у књизи бави и опусом др Свенке Савић која искрено признаје зависност од култур-детерминизма у часопису *Женске студије* 1997. бавећи се комуникологијом супротних полова кроз односом Милеве Марић и Алберта Ајнштајна. Др Савић је уредила зборник *Феминистичка теологија* у коју многи аутори нису веровали. На пример, у нашој савременој, патријархалној, избегличкој култури и стварности експламација „комшинице!“ је синоним за све женске улоге, социјалне поставке и теолошке ауреоле жртвовања у веровању. Драгана Стјепановић Захаријевски у књизи *Моћ и немоћ жене* 1999. анализира је апсентизам који је у суштини биомедицински феномен и психолошка истина. У фокусу су и зборник *Мушкарац и жена* који добро илуструје

превласт култур-детерминизма у српској антропологији, књига *Мушки свеи* др Зорице Томић која гаца у водама „културоманије“ и „митоманије“. Затим, *Друјачија моћ је мојућа*, издала радикална и активистичко феминистичка група Жене у црном – о мушкој супрематiji и психосоматским разликама родних група. *Друшћивене йромене и йенерацiјска йолићика* др Љиљане Чичкарић доноси лични култур-детерминизам у мишљењу да су категорије феминитета и маскулинитета друштвено конструисане. Зборник *Йгенћићейи и слобода* из 2006. показује да је култур-детерминизам јак међу млађим интелектуалцима хуманистичког образовања. Супротставља се биолошки идентитет телесном идентитету, те нове технологије пружају „концептуални оквир за одбацивање есенцијалистичке повезаности биолошких тела и родних улога“. Потом, ту су тенденције ка полној унификацији у просвети и разједињеност по питању професионалне оријентације ученика на основу природних разлика. Ово поглавље завршава закључком о летимичном прегледу феминистичке литературе у којој разум надвладава биолошку визуру.

Шесто поглавље „Рађање критичности“ доноси анализу рада др Антонића о разликовању рода и пола и упозорење о штетности феминистичких теорија по (канонску) објективност науке, те метафорично „биопорицање“ као свесну манипулацију феминисткиња. Генетичари су се приближили проблематици култур-детерминизма. Тако књига *Пол мозја (The Brainsex)*, писана у четири руке, говори да су оба пола једнака само по заједничкој припадности истој, људској врсти, а тврдити да су једнаки по својим способностима, вештинама или понашању значи стварати друштво засновано на биолошкој и научној лажи.

У поговору Ђорђевић образлаже методологију рада, критичку свест која је водила истраживање, те уноси и литерарне мултидисциплинарне фусоте, чинећи овај пројекат релевантним и доступним за даља истраживања.